

SAOPŠTENJE 123/2024

Datum objave:
03.09.2024.

Preliminarni podaci

Anketa o dohotku i uslovima života (EU-SILC)

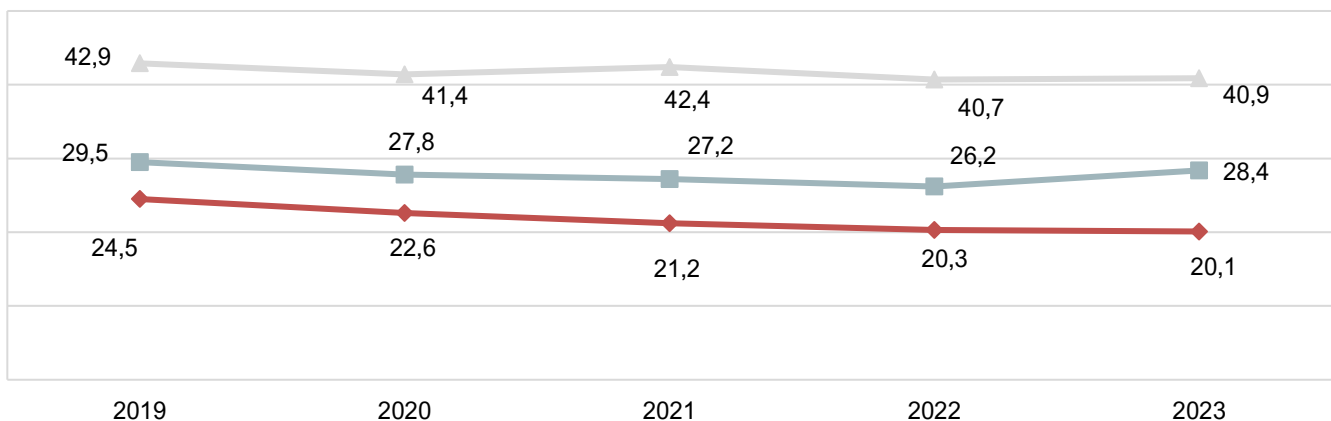
2023. godina

Anketa o dohotku i uslovima života (EU-SILC) je godišnje istraživanje koje Uprava za statistiku redovno sprovodi od 2013. godine. Podaci prikupljeni ovim istraživanjem predstavljaju osnovu za izračun pokazatelja siromaštva i socijalne isključenosti za Crnu Goru. Pokazatelji se temelje na konceptu relativnog siromaštva koji uzima u obzir raspoloživi dohodak domaćinstva, broj članova u domaćinstvu (veličinu domaćinstva) i distribuciju dohotka unutar populacije. EU-SILC istraživanje je, na nivou EU, obavezan izvor za praćenje statistike dohotka, siromaštva i socijalne isključenosti, kako bi se obezbijedili uporedivi podaci za svaku državu odvojeno i na nivou EU kao cjeline.

Indikatori siromaštva i socijalne isključenosti koji su objavljeni u ovom Saopštenju izračunati su na osnovu podataka dobijenih iz Ankete sprovedene u 2023. godini.

Referentni period na koji se odnose podaci je različit i zavisi od vrste podataka koji se prikupljaju, pa je tako referentni period za podatke o dohotku prethodna kalendarska godina, odnosno 2022. godina, a za podatke o materijalnoj deprivaciji momenat anketiranja, odnosno 2023. godina.

Grafik 1. Stopa rizika od siromaštva, 2019 - 2023, u %

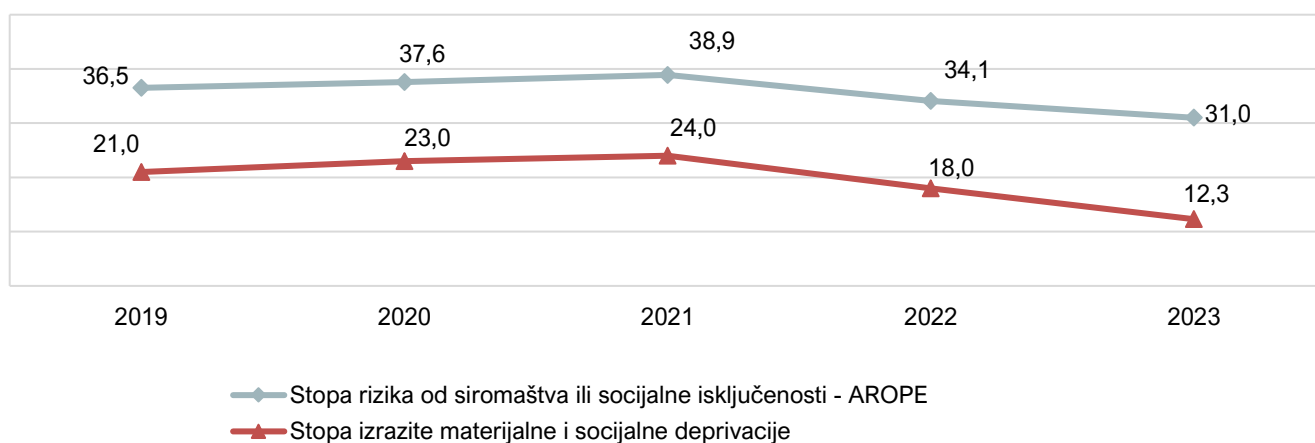

- ▲ Stopa rizika od siromaštva (penzije i socijalni transferi nijesu uključeni u dohodak)
- Stopa rizika od siromaštva (socijalni transferi nijesu uključeni u dohodak)
- ◆ Stopa rizika od siromaštva (svi transferi uključeni u dohodak)

Stopa rizika od siromaštva u 2023. godini iznosila je 20,1%, što pokazuje procenat lica čiji je ekvivalentni raspoloživi dohodak ispod praga rizika od siromaštva. Ova lica nijesu nužno siromašna, samo imaju veći rizik da to budu, jer je njihov ekvivalentni raspoloživi dohodak ispod praga rizika od siromaštva.

Poređenje osnovne stope rizika od siromaštva i **stope rizika od siromaštva prije uključivanja socijalnih transfera**, u 2023. godini, pokazuje da isključivanje socijalnih transfera iz dohotka utiče na povećanje procenta osoba koje su u riziku od siromaštva sa osnovnih 20,1% na 28,4%. Ako se iz dohotka isključe i socijalni transferi i penzije, tada stopa rizika od siromaštva iznosi 40,9%.

Grafik 2. Stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti (AROEPE) i stopa izrazite materijalne i socijalne deprivacije, 2019 - 2023, u %

Stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti (AROEPE), kao procenat osoba koje se nalaze u riziku od siromaštva i/ili su izrazito materijalno i socijalno deprivirani i/ili žive u domaćinstvima sa veoma niskim intenzitetom rada, u 2023. godini iznosila je 31,0%.

Stopa izrazite materijalne i socijalne deprivacije, u 2023. godini iznosila je 12,3% i pokazuje procenat lica koja žive u domaćinstvima koja ne mogu da priušte najmanje sedam od trinaest stavki materijalne deprivacije.

Tabela 1. Ostali pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti, 2019 – 2023.

	2019	2020	2021	2022	2023
Prag rizika od siromaštva na godišnjem nivou, EUR					
Jednočlano domaćinstvo	2 261	2 347	2 278	2 576	3 367
Domaćinstvo s dvije odrasle osobe i dvoje djece mlađe od 14 godina	4 748	4 928	4 784	5 409	7 070
Relativni jaz rizika od siromaštva, %	33,1	28,2	29,5	29,5	28,0
Kvintilni odnos (S80/S20)	6,7	6,0	5,8	5,6	5,1
Gini koeficijent	34,1	32,9	32,5	31,5	29,4

Prag rizika od siromaštva, postavljen na 60% od srednje vrijednosti (medijane) nacionalnog ekvivalentnog raspoloživog dohotka, u 2023. godini na godišnjem nivou iznosio je 3 367 eura za jednočlano domaćinstvo, dok je za domaćinstvo sa dvije odrasle osobe i dvoje djece mlađe od 14 godina iznosio 7 070 eura.

Relativni jaz rizika od siromaštva predstavlja razliku između praga rizika od siromaštva i medijane ekvivalentnog dohotka lica koja su ispod praga rizika od siromaštva, i u 2023. godini iznosio je 28,0%.

Kvintilni odnos (S80/S20), u 2023. godini iznosio je 5,1, što pokazuje da je 20% stanovništva sa najvećim dohotkom (peti kvintil) prihodovalo 5 puta više nego 20% stanovništva sa najnižim dohotkom (prvi kvintil).

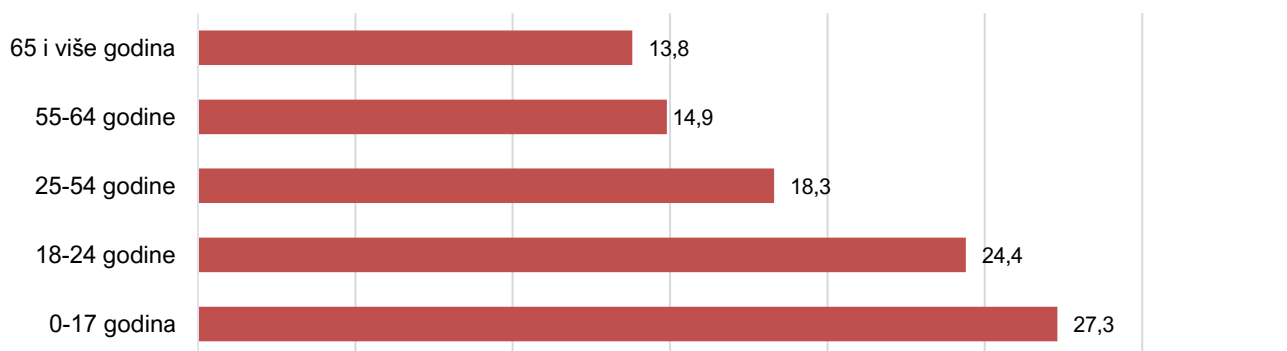
Gini koeficijent kao pokazatelj nejednakosti dohotka (na skali od 0 – potpuna jednakost do 100 – potpuna nejednakost), u 2023. godini je iznosio 29,4.

Tabela 2. Stopa rizika od siromaštva prema tipu domaćinstva, 2021 - 2023, u %

	2021	2022	2023
Domaćinstva bez izdržavane djece¹	12,7	10,1	11,3
Jednočlano domaćinstvo	14,9	14,8	14,5
Dvije odrasle osobe, obje mlađe od 65 godina	17,1	12,8	8,5
Dvije odrasle osobe, bar jedna stara 65 i više godina	13,9	12,9	14,1
Ostala domaćinstva bez izdržavane djece	10,3	6,9	10,0
Domaćinstva sa izdržavanom djecom	25,5	25,2	24,2
Jedna odrasla osoba sa najmanje jednim izdržanim djetetom	47,4	47,9	44,7
Dvije odrasle osobe s jednim izdržanim djetetom	11,9	14,1	17,0
Dvije odrasle osobe sa dvoje izdržavane djece	20,3	18,1	17,5
Dvije odrasle osobe sa troje ili više izdržavane djece	44,8	37,6	36,5
Dvije ili više odraslih osoba sa izdržavanom djecom	24,9	24,5	23,4
Ostala domaćinstva sa izdržavanom djecom	19,8	22,8	20,9

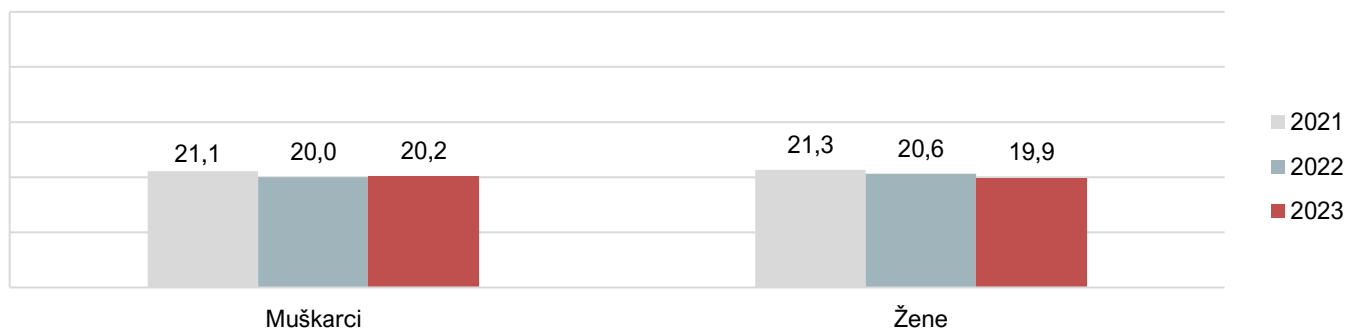
Prema tipu domaćinstva, u 2023. godini, najvišu stopu rizika od siromaštva imala su lica u domaćinstvima koja čine jedna odrasla osoba sa najmanje jednim izdržanim djetetom (44,7%), zatim lica u domaćinstvima koja čine dvije odrasle osobe sa troje ili više izdržavane djece (36,5%).

Grafik 3. Stopa rizika od siromaštva prema starosti, 2023, u %

Posmatrano prema starosti, u 2023. godini, lica mlađa od 18 godina, najviše su bila izložena riziku od siromaštva (27,3%), kao i lica starosti od 18 do 24 godine (24,4%). Najnižu stopu rizika od siromaštva imale su osobe starosti 65 i više godina (13,8%).

¹ Izdržavano dijete je pojam koji se odnosi na sva lica mlađa od 18 godina, kao i osobe starosti od 18 do 24 godine koje žive s barem jednim roditeljem i ekonomski su neaktivne.

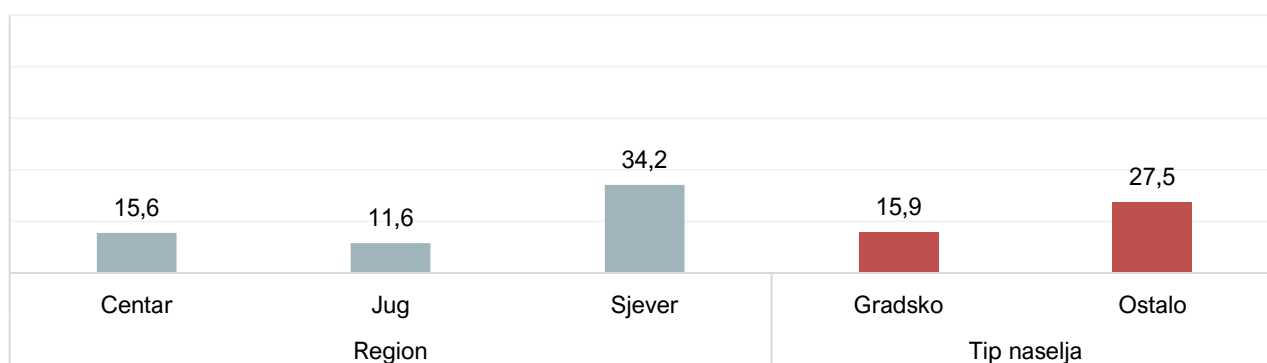
Grafik 4. Stopa rizika od siromaštva prema polu, 2021 - 2023, u %

U 2023. godini stopa rizika od siromaštva kod muškaraca iznosila je 20,2%, a kod žena 19,9%.

Tabela 3. Stopa rizika od siromaštva prema najčešćem statusu aktivnosti (18 i više godina), 2021 - 2023, %

	2021	2022	2023
Zaposleni kod poslodavca	5,0	5,1	5,0
Samozaposleni	15,7	10,2	12,0
Nezaposleni	40,2	40,3	40,6
Penzioneri	12,2	12,0	11,5
Ostali neaktivni	28,8	27,2	28,3

U zavisnosti od najčešćeg statusa aktivnosti, kod lica starih 18 i više godina, u 2023. godini, najmanji rizik od siromaštva imala su lica zaposlena kod poslodavca (5,0%), dok su nezaposleni najviše bili izloženi riziku od siromaštva (40,6%).

Grafik 5. Stopa rizika od siromaštva po regionima i tipu naselja, 2023, u %

U 2023. godini, 34,2% stanovnika Sjevernog regiona je bilo izloženo riziku od siromaštva, dok su stanovnici Južnog regiona imali najmanji rizik siromaštva od 11,6%.

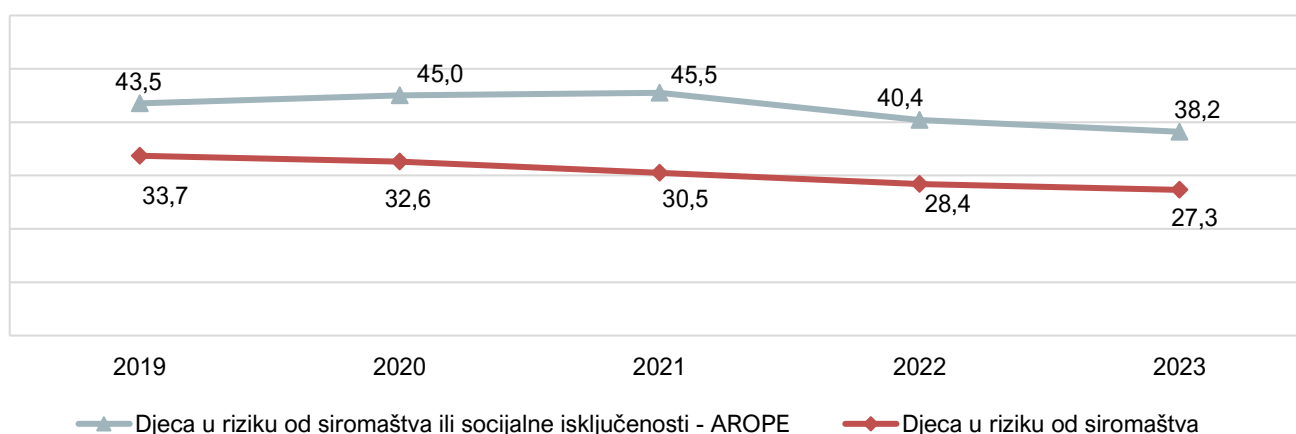
Riziku od siromaštva, u 2023. godini, je bio izložen skoro svaki treći stanovnik ruralnih područja (27,5%). Stopa rizika od siromaštva u gradskom području iznosila je 15,9% u 2023. godini.

Tabela 4. Pokazatelji materijalne i socijalne deprivacije, 2021 - 2023, u %

	2021	2022	2023
Procenat lica koja žive u domaćinstvu koja:			
ne mogu priuštiti adekvatno zagrijavanje stana/kuće	18,0	13,9	13,3
ne mogu priuštiti nedjelju dana godišnjeg odmora van kuće	67,2	63,9	58,2
ne mogu priuštiti svaki drugi dan jelo sa mesom, piletinom, ribom (ili vegeterijanski ekvivalent)	20,5	19,0	11,3
ne mogu priuštiti neočekivani finansijski trošak	61,6	59,6	49,3
kasne s plaćanjem obaveza (stambenog kredita, stanarine, računa za komunalne usluge ili potrošačkog kredita)	31,8	30,6	29,9
Mogućnost spajanja "kraja sa krajem"			
uz mnogo poteškoća	26,5	22,7	15,1
sa poteškoćama	34,4	27,4	22,7
uz neke poteškoće	27,6	34,8	40,9
prilično jednostavno	8,0	10,7	13,4
jednostavno	2,6	3,9	7,2
veoma jednostavno	0,9	0,6	0,8

Podaci iz Ankete o dohotku i uslovima života u 2023. godini pokazuju da najveći procenat lica (58,2%) živi u domaćinstvima koja su izjavila da ne mogu priuštiti nedjelju dana godišnjeg odmora van kuće, dok najmanji procenat lica (11,3%) živi u domaćinstvima koja su izjavila da ne mogu priuštiti svaki drugi dan jelo sa mesom, piletinom, ribom (ili vegeterijanski ekvivalent).

Mogućnost spajanja "kraja sa krajem", kao indikator subjektivnog siromaštva pokazuje da u 2023. godini 15,1% lica živi u domaćinstvima koja uz mnogo poteškoća spajaju „kraj sa krajem“, dok njih 0,8% živi u domaćinstvima koja su izjavila da veoma jednostavno spajaju „kraj sa krajem“.

Grafik 6. Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti djece (starosti 0-17 godina), 2019 - 2023, u %

Podaci iz Ankete o dohotku i uslovima života za 2023. godinu, pokazuju da se 27,3% djece starosti od 0 do 17 godina nalazilo u riziku od siromaštva.

Procenat djece u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti je pokazatelj koliko je djece koja su u riziku od siromaštva i/ili izrazito materijalno i socijalno deprivirana, i/ili žive u domaćinstvima s veoma niskim intenzitetom rada. U 2023. godini, ovaj pokazatelj je iznosio 38,2%.

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Anketa o dohotku i uslovima života (EU-SILC) je redovno godišnje istraživanje koje Uprava za statistiku sprovodi od 2013. godine. Anketa je usklađena sa Regulativama EU i Eurostatovom metodologijom propisanom za ovu oblast statistike. EU-SILC (Statistics on Income and Living Conditions) je obavezno istraživanje na nivou EU i referentni izvor podataka za praćenje i uporedivost statistike dohotka, siromaštva i socijalne isključenosti.

Domaćinstvom se smatra zajednica lica čiji članovi zajedno stanuju, hrane se i troše ostvarene prihode, bez obzira da li se svi članovi nalaze u mjestu gdje je nastanjeno domaćinstvo ili neki od njih borave duže vrijeme u drugom naselju, odnosno stranoj državi, zbog rada, studiranja ili iz drugih razloga. Takođe, domaćinstvom se smatra i lice koje živi samo, hrani se i troši svoje prihode samostalno.

Raspoloživi dohodak domaćinstva je dohodak koji je, poslije plaćenih poreza i doprinosa, raspoloživ domaćinstvu za potrošnju i štednju. On obuhvata novčani dohodak od rada, dohodak od kapitala, penzije, socijalne transfere i ostale transfere koje domaćinstvo pruža ili prima od osoba koje nisu članovi domaćinstva. Ovako definisan dohodak ne uključuje dohodak od sopstvene proizvodnje, dohodak u naturi, štednju i primljene poklone. Dohodak od proizvodnje dobara za sopstvene potrebe podrazumijeva vrijednost hrane i pića koje domaćinstvo samo proizvede i potroši za sopstvene potrebe.

Ekvivalentni raspoloživi dohodak je raspoloživi dohodak domaćinstva ravnomjerno raspodijeljen među članovima domaćinstva prema modifikovanoj OECD skali ekvivalencije. Računa se tako što se ukupni raspoloživi dohodak domaćinstva podijeli sa ekvivalentnom veličinom domaćinstva izračunatom na osnovu modifikovane OECD skale. Postupak se primjenjuje zbog određivanja ravnomjernog udjela svakog člana domaćinstva u sticanju zajedničkog dohotka. Tako dobijeni iznos dohotka po ekvivalentnom odraslom licu se dodjeljuje svakom članu domaćinstva, bilo odraslima ili djeci.

Modifikovana OECD skala ekvivalencije (Organisation for Economic Co-operation and Development) se koristi da bi se mogao uporediti životni standard za domaćinstva različita po veličini i strukturi, putem koje se raspoloživi dohodak domaćinstva svodi na dohodak po ekvivalentnom odraslom licu. Takav ekvivalentan raspoloživi dohodak je ukupan raspoloživi dohodak domaćinstva korigovan na osnovu veličine i strukture domaćinstva. Ukupan

raspoloživi dohodak domaćinstva se ne dijeli sa brojem stvarnih članova domaćinstva, već sa korektivnim brojem nastalim iz OECD skale ekvivalencije. Prema OECD skali ekvivalencije prvi odrasli član domaćinstva dobija vrijednost 1, drugi odrasli član domaćinstva dobija vrijednost 0,5, a sva lica mlađa od 14 godina dobijaju vrijednost 0,3.

Prag rizika od siromaštva (relativna linija siromaštva) postavljen je na 60% od medijane nacionalnog ekvivalentnog raspoloživog dohotka i izražava se u eurima.

Stopa rizika od siromaštva predstavlja procenat lica čiji je raspoloživi ekvivalentni dohodak ispod praga rizika od siromaštva. Stopa rizika od siromaštva ne pokazuje koliko je lica stvarno siromašno, nego koliko njih ima dohodak ispod praga rizika od siromaštva.

Stopa rizika od siromaštva prije socijalnih transfera izračunava se na osnovu dohotka koji je umanjen za vrijednost socijalnih transfera i penzija. Pokazatelj se upotrebljava u kombinaciji s osnovnom stopom rizika od siromaštva radi mjerenja uticaja socijalnih transfera na rizik od siromaštva.

Relativni jaz rizika od siromaštva predstavlja razliku između praga rizika od siromaštva i medijane ekvivalentnog dohotka lica koja su ispod praga rizika od siromaštva.

Kvintili – posmatra se kod podjele populacije rangirane prema nekom obilježju na 5 jednakih djelova (svaki dio sadrži 1/5, ili 20% populacije).

Kvartilni odnos (S80/S20) poredi ukupan ekvivalentni dohodak gornjeg dohodnog kvintila (20% stanovništva sa najvećim ekvivalentnim dohotkom) sa ukupnim ekvivalentnim dohotkom donjeg kvintila (20% stanovništva sa najnižim ekvivalentnim dohotkom). On je pokazatelj dohodne nejednakosti koji mjeri odnos između prvog i petog kvintila distribucije dohotka.

Gini koeficijent u ovom istraživanju predstavlja mjeru nejednakosti raspodjele ekvivalentnog raspoloživog dohotka. Vrijednost ovog koeficijenta se kreće od 0 do 100, gdje 0 predstavlja savršenu jednakost, tj. sve osobe u društvu imaju jednak dohodak. Što je vrijednost bliža 100, to je dohodna nejednakost veća.

Stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti (AROEPE) pokazuje udio lica (u ukupnoj populaciji) koji su u riziku od siromaštva i/ili su izrazito materijalno i socijalno deprivirani i/ili žive u domaćinstvima veoma niskog inteziteta rada.

U 2021. godini indikator AROPE je modifikovan u skladu sa novim ciljem EU 2030.

Materijalna i socijalna deprivacija je pokazatelj materijalnih uslova koji utiču na kvalitet života domaćinstava i lica u njima.

Stopa materijalne i socijalne deprivacije je pokazatelj finansijske nemogućnosti domaćinstva da priušti najmanje 5 stavki (od mogućih 13) materijalne i socijalne deprivacije.

Stopa izrazite materijalne i socijalne deprivacije je pokazatelj finansijske nemogućnosti domaćinstva da priušti najmanje 7 stavki (od mogućih 13) materijalne i socijalne deprivacije.

Stavke materijalne i socijalne deprivacije su:

- 1) adekvatno zagrijavanje stana;
- 2) zamjena dotrajalog namještaja;
- 3) posjedovanje automobila;
- 4) mogućnost domaćinstva da priušti 7 dana odmora van kuće godišnje;
- 5) mogućnost domaćinstva da priušti neočekivani finansijski trošak iz sopstvenih sredstava;
- 6) mogućnost domaćinstva da priušti meso ili ribu u obroku svaki drugi dan;
- 7) mogućnost plaćanja rente/stanarine, rate za stambeni kredit ili drugog kredita ili komunalnih usluga za stan u kojem domaćinstvo boravi;
- 8) pristup internet mreži;
- 9) zamjena dotrajale odjeće novom;
- 10) posjedovanje dva para adekvatnih cipela (uključujući par cipela za sve vremenske prilike);
- 11) trošenje male količine novca svake nedjelje na sebe;
- 12) redovne slobodne aktivnosti;
- 13) izlazak sa prijateljima/porodicom na piće/obrok najmanje jednom mjesečno.

Intenzitet rada predstavlja odnos ukupnog broja mjeseci u kojima su svi radno sposobni članovi domaćinstva radili u referentnom periodu i ukupnog broja mjeseci koje su ti isti članovi domaćinstva teoretski mogli raditi u tom istom razdoblju. Radno sposobni članovi domaćinstva su osobe starosti od 18 do 64 godine, s tim da se isključuju studenti u starosnoj grupi od 18-24 godine i osobe koje su, prema statusu aktivnosti u penziji (osim osoba koje su primaoci porodične penzije), kao i neaktivne osobe u starosnoj grupi od 60 do 64 godine koje žive u domaćinstvima u kojima je glavni izvor dohotka penzija. Intenzitet rada može biti veoma nizak (0-0,20), nizak (0,20-0,45), srednji (0,45-0,55), visok (0,55-0,85) i veoma visok (0,85-1).

Najčešći status aktivnosti predstavlja status lica starijih od 17 godina koji je trajao duže od šest mjeseci u godini koja prethodi godini anketiranja.

Region Jug čine opštine: Bar, Budva, Herceg Novi, Kotor, Tivat i Ulcinj.

Region Centar čine: Glavni grad Podgorica, Prijestonica Cetinje i opštine Danilovgrad, Nikšić i Tuzi.

Region Sjever čine opštine: Andrijevica, Berane, Bijelo Polje, Gusinje, Kolašin, Mojkovac, Petnjica, Plav, Pljevlja, Plužine, Rožaje, Šavnik i Žabljak.

Prilikom korišćenja podataka navesti:

„Izvor podataka: Uprava za statistiku - MONSTAT“

Više podataka, kao i detaljna metodološka objašnjenja možete naći u sekciji: [Anketa o dohotku i uslovima života](#)